

Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008 - 2011

Skogen skal vokse, bygge og varme

Fylkesmannen i Hedmark

Fylkesmannen i Oppland

HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

OPPLAND
fylkeskommune

FORORD

Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008-2011 er blitt til gjennom et samarbeid mellom Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Oppland, Hedmark fylkeskommune og Oppland fylkeskommune. Arbeidet med strategien har vært støttet av bidragsytere fra relevante næringer, som har bidratt og kommet med konstruktive innspill. Strategien ble vedtatt av felles fylkesting for Hedmark og Oppland 24. juni 2008.

Vi vil gjerne få takke alle som har vært med i arbeidet med å utvikle strategien. Skogandelslagene i Hedmark og Oppland, Norskog og SB Skog fortjener en ekstra takk for aktiv deltakelse i prosjektgruppa. Den vedtatte strategien er et godt eksempel på at det offentlige og det private i samarbeid kan legge et godt grunnlag for å nå felles mål.

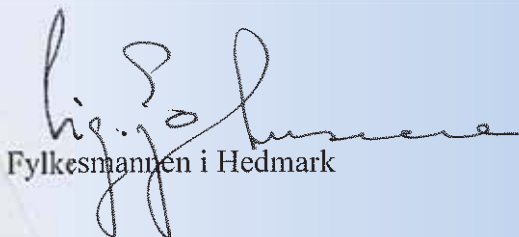
Nå når planen er vedtatt starter det viktige arbeidet med å fylle strategiene med innhold og tiltak. Hedmark og Oppland ser fram til å videreføre samarbeidet for at

“Skogen og de skogbaserte næringene skal gi økt verdiskaping i Innlandet, og bidra til å løse viktige samfunnsoppgaver innen klima, miljø og folkehelse”.

Hamar / Lillehammer, oktober 2008

Fylkesmannen i Oppland

Oppland fylkeskommune

Fylkesmannen i Hedmark

Hedmark fylkeskommune

INNHOOLD

FORORD	2
HOVEDMÅLSETTING OG DELMÅL	4
INNLEDNING	6
Nasjonale rammebetingelser.....	8
1. SKOGEN	10
Skogeieren.....	10
Skogarealet.....	12
Råstoffet.....	14
Transport.....	17
2. MARKED	19
Treindustri og trebruk.....	20
Bioenergi.....	22
Utmarksprodukter.....	24
3. KLIMA OG MILJØ	26
Klima.....	27
Miljø og biologisk mangfold.....	28
Skog og folkehelse.....	29
4. KOMMUNIKASJON OG OMDØMMEBYGGING	30
5. REKRUTTERING OG KOMPETANSE	32
VEDLEGG	34

HOVEDMÅLSETTING OG DELMÅL

Hovedmålet for den regionale strategien for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008- 2011 er:

Skogen og de skogbaserte næringene skal gi økt verdiskaping i Innlandet, og bidra til å løse viktige samfunnsoppgaver innen klima, miljø og folkehelse.

Fylkeskommunene og fylkesmennene i de to fylkene har utarbeidet strategien og har hovedansvaret for å sikre gjennomføring og oppfølging. Representanter for skog- og trenæringene har deltatt i arbeidet, og det er forventninger om at næringene bidrar positivt i gjennomføringen.

For å lykkes med gjennomføringen av strategien er det viktig at både offentlige og private aktører engasjerer seg og trekker i samme retning. Følgende delmål fokuseres:

ØKT VERDISKAPING

Øke avirkningen og skogkultursatsingen i skogbruket

- Arbeide for å øke årlig råstoffleveranse med 1 mill. m³ tømmer
- Stimulere til mer skogplanting og skogpleie

Øke bruken av tre

- Bruke tre i offentlige nybygg og aktivt benytte lovverket for å fremme trebruken
- Støtte miljøer som arbeider med økt bruk av tre og økt lokal foredling

Satse offensivt på bioenergi

- Stimulere til bruk og produksjon av bioenergi
- Støtte arbeidet i Arena Bioenergi Innlandet

Øke verdiskapingen innen utmarksbasert reiseliv

- Bidra til profesjonalisering, bedre markedsføring og økt produkttilfang for utmarksnæringen, og bedre samarbeidet med reiselivet

BIDRA TIL Å LØSE VIKTIGE SAMFUNNSOPPGAVER

Øke Innlandsskogbrukets bidrag til et karbonnøytralt Norge

- Binde mer CO₂ gjennom aktivt skogbruk og oppbygging av skogressurser
- Lagre mer karbon i trebygg, erstatte bruk av mer energikrevende materialer og øke bruken av bioenergi

Forvalte skogarealene til beste for helse og miljø

- Opprettholde det biologiske mangfoldet
- Stimulere til bruk av skogen i folkehelsesammenheng

Delmålene om økt aktivitet i skogen, økt trebruk og satsing på bioenergi er viktige for verdiskapingen, men de er også nødvendige forutsetninger for at Innlandsskogbrukets bidrag til et klimanøytralt Norge skal øke. Når det gjelder biologisk mangfold skal aktiviteten i skogbruket være bærekraftig i henhold til gjeldende miljøstandard.

For å nå delmålene vil en være avhengig av tilgang på arbeidskraft, forutsigbare nasjonale rammevilkår og gode transportløsninger. Dette er igjen avhengig av at skog- og tresektoren oppnår økt interesse og oppmerksomhet fra allmennhet og politikere.

Dette gjør at en også må arbeide med å:

Øke fokus på rekruttering og kompetanse

- Utarbeide en offensiv handlingsplan for rekruttering til skog- og tresektoren
- Satse mer på forskning og utvikling samt kompetanseheving

Sikre gode og forutsigbare rammebetingelser og god infrastruktur

- Påvirke utformingen av nasjonal politikk
- Arbeide for konkurransedyktige rammebetingelser for transport
- Initiere utbedring av skogsbilvegnettet

Øke interessen for og styrke omdømmet til skog- og tresektoren

- Utarbeide en kommunikasjonsplan

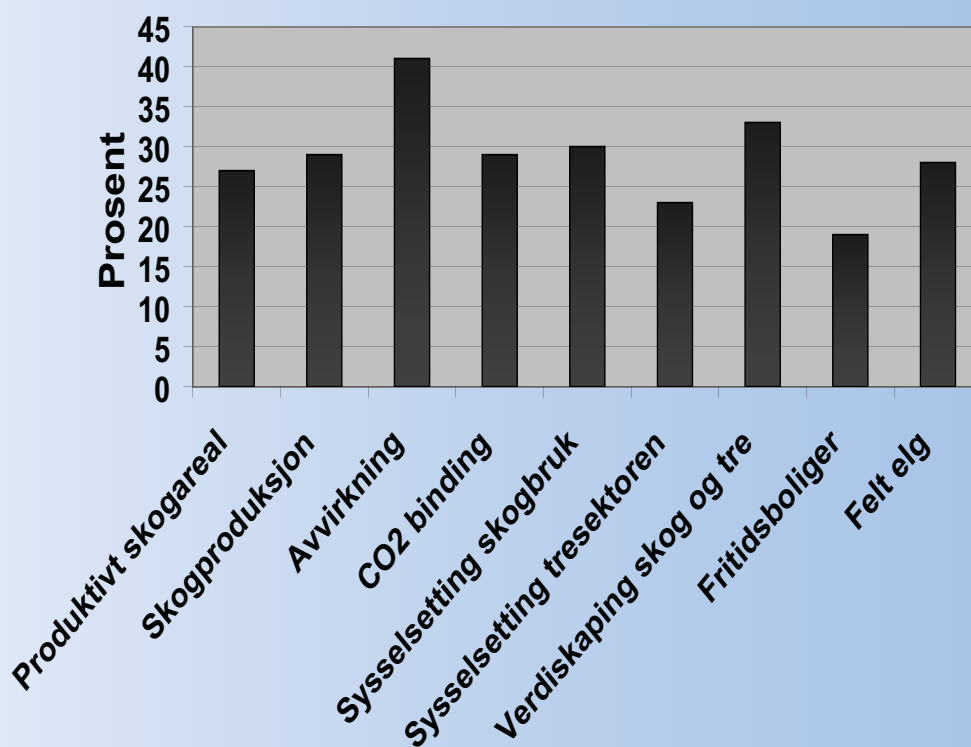
INNLEDNING

Hedmark og Oppland er Norges to største skogfylker og utgjør landets viktigste skogregion, der skog- og tresektoren har hatt stor betydning for økonomi og velferd. Fylkene omfatter 12,5 % av landarealet i Norge, har ca 40 % av den årlige avvirkningen, 30 % av landets produktive skogareal og 33 % av verdiskapingen innen skog- og tresektoren.

Klimaendringene er nåtidens viktigste miljøutfordring, der skogen kan gi et vesentlig positivt bidrag. I Norge blir halvparten av CO₂-utslippene bundet av skogen. Skogen i Innlandet binder 12 % av Norges CO₂-utslipp. Innlandet har betydelige bioenergiressurser, og andelen bioenergi av stasjonær energibruk er her 22 %, mot 9 % for Norge samlet sett.

Skog- og trenæringene spiller fortsatt en viktig rolle i fylkenes verdi- og jobbskaping, med 5 % av den samlede verdiskapingen, 3,2 % av den samlede sysselsettingen og mer enn 600 trebedrifter. Alle kommuner har trebearbeidende industri og håndverksproduksjon. Internasjonale forhold og nasjonale rammebetingelser har dermed stor betydning for regionen.

I Innlandet er allerede konkurransen om arbeidskraften stor. Dette er en av de største utfordringene i arbeidet for å øke verdiskapingen i skognæringene.

Figur: Innlandets andel av Norges samlede verdier

Å opprettholde og videreutvikle markedet for tre som råstoff er avgjørende for avvirkningsnivået. En langsiktig og aktiv industri-, energi- og samferdselspolitikk er nødvendig for å sikre avsetningsmulighetene. Markedet for massevirke har over tid vært avgjørende for avvirkningsnivået.

Samtidig med at det har pågått en betydelig rasjonalisering og effektivisering i skogbruket, er miljøkravene blitt strengere. Skogens betydning for rekreasjon, friluftsliv, helse og velferd har fått større fokus. Skogbruket har også en sentral rolle som en klimavennlig leverandør av bioenergi, konstruksjonsvirke og andre treprodukter.

Fylkesmennene, fylkeskommunene og skogbruksnæringen i Innlandet leverte i 2006 felles innspill til nasjonale strategier for økt avvirkning. Som et ledd i denne prosessen ba Hedmark og Oppland i felles fylkesting i april 2006 om at det skulle arbeides videre med en felles strategi innenfor skog- og trenæringene. Embetsoppdraget for 2007 ga fylkesmennene i oppdrag å utarbeide regionale strategier for økt avvirkning og økt verdiskaping.

Hedmark og Oppland fylkeskommuner og fylkesmennene i Hedmark og Oppland har gjennom dette dokumentet utarbeidet et felles svar på disse utfordringene. Dokumentet skal være styrende for prioritering av innsatsområder og virkemidler hos de fire eierne, samtidig som det skal benyttes i arbeidet mot nasjonale myndigheter.

Representanter fra skogbruksnæringen har bidratt aktivt gjennom hele prosessen, mens trenæringen og andre interesser har gitt innspill på temamøter m.m.

Basert på muligheter og utfordringer som er identifisert gjennom denne prosessen har en kommet fram til følgende hovedmål for Innlandet:

Skogen og de skogbaserte næringene skal gi økt verdiskaping i Innlandet, og bidra til å løse viktige samfunnsoppgaver innen klima, miljø og folkehelse.

Nasjonale rammebetingelser

Skog- og trenæringenes betydning for Hedmark og Oppland gjør at både internasjonale forhold og nasjonale rammebetingelser har stor betydning for regionen. Det er avgjørende at regionens utfordringer blir tatt hensyn til ved utformingen av nasjonal politikk.

Den viktigste forutsetningen for utviklingen av skog- og trenæringene i Innlandet er at det etableres en helhetlig politikk for skogbruk, trebruk/trenæringer og klima, med en tverrdepartemental tilnærming. Sentrale departement som setter rammebetingelsene er: Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Finansdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Olje- og energidepartementet.

Det er viktig at det arbeides aktivt og samordnet slik at Innlandet kan påvirke utformingen av den nasjonale politikken innen skog- og tresektoren. Ved gjennomføringen av Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland og Prosjekt Kystskogbruket vil det høstes verdifulle erfaringer, som bør legges til grunn for videre utforming av den nasjonale politikken.

Sentrale dokumenter for utformingen av nasjonal skogpolitikk er:

St.meld. nr. 17 (1998 – 99) Verdiskaping og miljømuligheter i skogsektoren har en klar målsetting om å øke verdiskapingen fra skogbaserte næringer, samtidig som skogsektoren skal bidra til å løse viktige miljøoppgaver. Den nye LOV 2005-05-27 nr 31: *Lov om skogbruk (skogbruksloven)* inneholder et sterkere fokus på miljø og kvalitetsutvikling. Skogbruksloven er en næringslov med vekt på miljøhensyn, og foryngelsesplikten er tydelig forsterket.

I *St.meld. nr. 34 (2006 – 2007) Norsk Klimapolitikk (Klimameldinga)* påpeker regjeringen at økt skogproduksjon vil gi mulighet for større CO²-binding og større energi- og miljøgevinster. Økt skogplanting og aktiv skogkultur for økt skogproduksjon inngår dermed i denne satsingen. Skog med vedvarende høy tilvekst og stort nettoopptak av CO² er dermed uttrykt som et viktig område i det nasjonale klimaarbeidet.

Betydningen som "den grønne arenaen" har for folkehelse, vies stadig større oppmerksomhet. Skog og natur ses som en ressurs for opplevelser, miljø og livskvalitet, og spesielt er det de tettstedsnære arealene som benyttes.

I *St.meld. nr. 21 (2004 – 2005) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* heter det at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig. 79 % av befolkningen utøver friluftsliv, men aktivitetene er i endring. En ser en økende interesse for tilrette-lagte tilbud i skog og utmark, spesielt hos ungdom.

Viktige momenter i nasjonal skogpolitikk er å:

- Øke aktiviteten innen foryngelse og pleie av skog
- Produsere tømmer av riktig kvalitet for industrien
- Øke avvirkningen og råstofftilgangen for å sikre leveranser til norsk industri og energiforsyning innenfor rammene av *Forskrift for bærekraftig skogbruk og Levende Skog-standard*
- Ivareta viktige miljøområder, bl.a. gjennom Miljøregistreringer i skog (MIS) og vern
- Bidra til å sikre aktive skogeiere
- Utvikle skogbaserte utmarksprodukter som grunnlag for økte opplevelser i tilknytning til landbruksbasert reiseliv
- Øke nettoopptaket av CO₂ i skog gjennom å stimulere til vedvarende høy tilvekst
- Øke bruken av tre både i byggevirksomhet og som bioenergi for å nå målene i klima- og energipolitikken

Nasjonale tiltak som gjennomføres for å bygge opp under skogsatsingen er:

- Nasjonal strategi for økt avvirkning
- Økt satsing på skogforyngelse
- Kraftig forbedring av skogfondsordningen

Regionalt er disse områdene tatt opp i *Strategiplan for skog og tre i Hedmark (juni 2004)* og *Handlingsplakat Livskraftig landbruk i Oppland (juni 2005)*. Gjennom *Innlandet 2010* (mars 2005) har næringslivet og offentlig sektor sammen bl.a. utpekt bioenergi og treindustri som satsingsområder.

Regionens innspill til nasjonal strategi for økt avvirkning; *En aktiv verdiskapingspolitikk for skog- og trenæringen i Innlandet (mai 2005)* peker på at økt aktivitet og verdiskaping innenfor hele verdikjeden er hovedutfordringen for Innlandet. Prioriterte temaområder her er:

- Økt bruk av tre gjennom bioenergi og moderne trebyggeri
- Transport
- Skogbehandling
- Behov for innovasjon og kompetanse

Forvaltningen av plan- og bygningsloven og den framtidige naturmangfoldloven vil være viktig for næringsutøvelsen i skog og utmark.

1. SKOGEN

Skogeieren

Skogen i Innlandet eies av over 23 000 skogeiere, hvorav 62 % eier eiendommer større enn 100 dekar. Den økonomiske betydningen av tømmerressursen er redusert, mindre tid benyttes på egen eiendom, og oppmerksomheten hos eierne vil i mindre grad være rettet mot skogen. En nærmer seg derfor en situasjon der den økonomiske betydningen av skogen er relativt liten for mange skogeiere, men stor for samfunnet. Samtidig har framtidens skogeier gjerne høy kompetanse, men ofte på andre områder enn skogbruk. Skogbruksplaner er et viktig forvaltningsverktøy for å gi skogeieren oversikt over ressurser og aktivitetsbehov.

Skogeieren er beslutningstakeren og handler innen for skogbrukslovens rammer med frihet under ansvar. Framtidens skogeier vil ha mindre formell og uformell skogfaglig kompetanse, lavere egenaktivitet og må dermed i større grad basere sin aktivitet på tillit til veiledningsapparatet og markedsaktørene. Det er derfor grunn til å anta at en målsetting om økning i den skoglige aktiviteten også er avhengig av økt oppfølging både mot grupperinger av skogeiere og direkte mot den enkelte skogeier.

Egenaktiviteten i skogen, både når det gjelder hogst og skogkultur, har også endret seg. I Hedmark utføres 98-99 % av avvirkingen av skogsentreprenører med hogstmaskin. Innen skogkulturen utfører skogeier og familie noe mer av arbeidet, med 16 % av planting og 22 % av ungsogpleien.

En økning av aktiviteten forutsetter derfor økt kapasitet av entreprenører og/eller innleid arbeidskraft både til skogkultur og sluttavvirking.

Hver fjerde skogeier er kvinne. Landbruks- og matdepartementet har som målsetting full likestilling, med minst 40 % av hvert kjønn innen eierskap og drift i landbruket, og minst 40 % av hvert kjønn i styrene i samvirkeorganisasjoner og faglag. Skogandelslagene har tilsvarende målsettinger innen 2009. Skal dette nås, er det behov for aktive tiltak for å sikre at skog og skogrelaterte oppgaver oppleves som interessante av kvinnene.

Hedmark fylkesting vedtok i juni 2004 å gå inn for at det etableres et bredt partnerskap for å sikre at likestillingsarbeidet innen skogbruket får økt fokus. Fylkestinget ønsket med dette at Hedmark skal være et foregangsfylke så vel nasjonalt som internasjonalt innen området kvinner og skog.

Skogeieren

Mål

Alle skogeiere skal

- drive sin eiendom aktivt for å skape verdier basert på egne ressurser
- Ha tilgang til et kompetent veiledningsapparat

Øke kvinneandelen i skogbruket

Strategier

- Arbeide for at flere skogeiere blir aktive, og stimulere til at de videreutvikler sin næringsaktivitet basert på eiendommens totale ressurser.
- Bedre kunnskapen om hvordan en målrettet kan øke aktiviteten
- Bidra til å gjennomføre en målrettet satsing rettet mot potensielle og nåværende kvinnelige skogeiere i samarbeid med næringsorganisasjonene for å øke kvinnenenes engasjement i skogbruket og organisasjonene
- Sikre den framtidige skogeieren god faglig veiledning
- Stimulere til samarbeid mellom de ulike aktørene i skogbruket for å øke aktiviteten
- Etablere en felles ressursgruppe i fylkene med deltakere fra offentlig og privat virksomhet for å samordne og støtte opp under satsingen

Skogarealet

Skogarealet for tømmerproduksjon i Innlandet har økt med 2,5 millioner dekar siden 1960 og er nå på 20,8 millioner dekar. Heving av skoggrensa og gjengroing av beite- og jordbruksrealer er de viktigste årsakene til økningen. Gjengroing er et stort problem i kulturlandskapet og er negativt for miljøet når livsmiljøet for arter som lever i åpent kulturlandskap trues, eller det reduserer opplevelsesverdien for mennesker i området. Redusert beite og endret klima med lengre vekstsesong vil føre til økt gjengroing, men en aktiv skjøtsel kan påvirke utviklingen. Et varmere klima vil føre til økt skogproduksjon på dagens arealer. Samtidig vil arealet for mulig skogproduksjon øke betydelig opp mot fjellet, se tabell under.

En forvaltning av disse høyereliggende områdene med tanke på skogproduksjon vil by på spesielle utfordringer når det gjelder skogkultur og bestandspleie.

Temperaturheving	Arealendring 1000 daa (km ²)		Samlet endring 1000 daa (km ²)
	Hedmark	Oppland	Begge fylker
0.0 – 1.0°C	4034	3201	7235
1.0 – 2.0°C	1796	2381	11412
2.0 – 3.0°C	428	2099	13939

Tabell: Beregnet areal over dagens skoggrensene som forventes tresatt ved en heving av temperaturen i vekstsesongen. (Kilde: NIJOS-dokument 05/2002)

Samtidig er skogarealet viktig for andre produksjoner og samfunnsnyttige formål. Det er knyttet en viss usikkerhet til hvor viktig skogen blir som en attraktiv rekreasjonsarena i framtida, men etterspørselen etter naturbaserte opplevelser øker, og det brukes stadig mer penger på friluftsupplevelser. Etterspørselen etter tilrettelagte opplegg vil øke og gi grunnlag for naturbaserte reiselivsbedrifter.

De ulike aktivitetene må utøves slik at det tas hensyn til annen bruk, til skogen som økosystem og leveområde for mange arter, og til mangfoldet av kulturminner. Innlandet satser på reiseliv der vintersport, hytter, jakt og fiske inngår. Vi har naturgitte forutsetninger i natur- og kulturbasert reiseliv, med store muligheter for vekst.

Det er relativt lite konflikter mellom forskjellige næringer knyttet til skogen, og flere skogeiere satser med hell på en kombinasjon av produksjoner. I bynære strøk kan det være aktuelt å sette i gang et pilotprosjekt med hensikt å involvere andre brukere av skogarealet i planleggingen av tiltak. Skogsektoren må også bli bedre til å kommunisere og aktivt formidle fordelene med det moderne skogbruket.

Skogarealet

Mål

Det produktive skogarealet i Innlandet på 20,8 millioner dekar skal minst opprettholdes og brukes på en mer aktiv og fremtidsretta måte, for fortsatt å

- Gi grunnlag for et bærekraftig og langsiktig skogbruk
- Være en viktig arena for andre samfunnsnyttige formål, som karbonbinding, biologisk mangfold og folkehelse
- Sikre utmarksnæring og reiseliv en positiv utvikling

Strategier

- Skogbruksloven skal praktiseres slik at den sikrer
  - et framtidrettet og kvalitetsriktig skogbruk
  - fortsatt økt skogproduksjon for verdiskaping og binding av CO₂
  - økte muligheter for et aktivt friluftsliv og produksjon av andre velferdsgoder
- Bruke plan- og bygningsloven aktivt for å ta vare på skogarealene og å stimulere til næringsvirksomhet
- De nye skogarealene (gjengroing og fjellskog) skal forvaltes aktivt mht treslagsvalg og skjøtelsesprogram for skogproduksjon og for annen bruk
- Bidra til en arealpolitikk der skogbruk, reiseliv, friluftsliv og naturopplevelser kan utøves på de samme arealene uten store konflikter

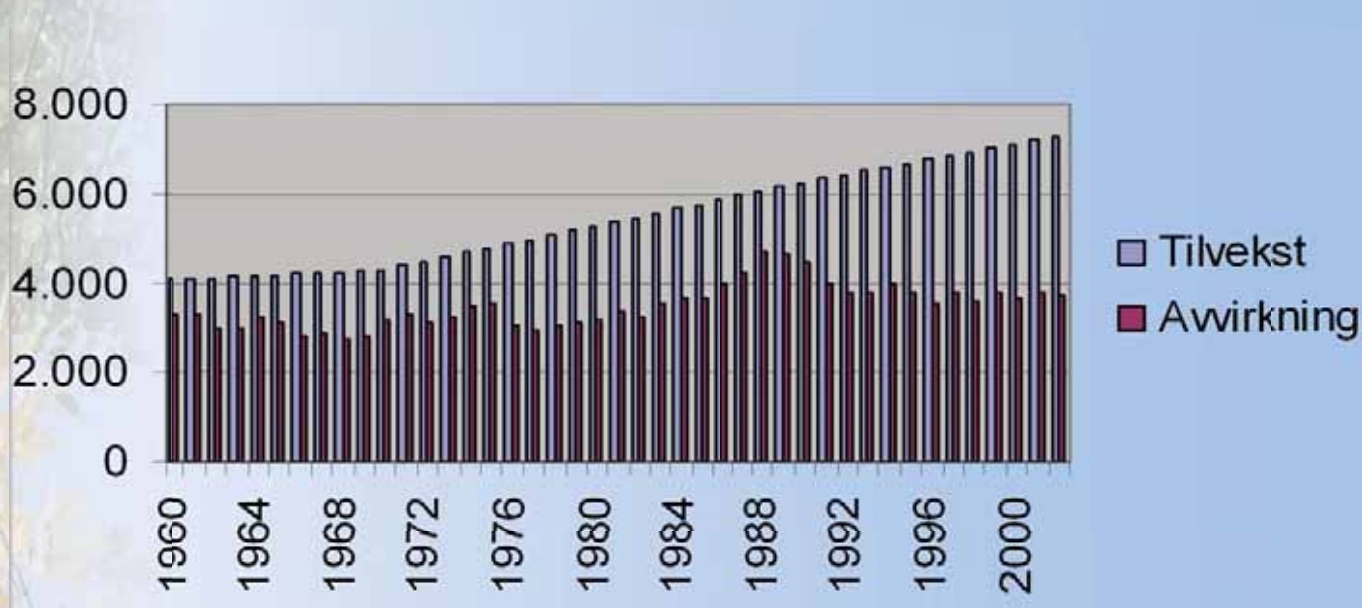

Råstoffet

Produksjon av tømmer

Skogpolitikken og skogforvaltningen i forrige århundre bidro til at stående volum med tømmer ble mer enn fordoblet i Innlandet. Det står nå over 125 millioner m³ i Hedmark og over 75 millioner m³ i Oppland. Dette er 30 % av kubikkmassen i landet. I Innlandet avvirkes hvert år rundt 3,3 millioner m³ til industrielle formål. Det utgjør omkring 40 % av landets samlede hogstkvantum. Ut fra et balansekvantumsprinsipp kan avvirkningen pr år økes med om lag en million m³ i de to fylkene. Dette inkluderer en generell økning av tynningshogsten.

Oppsparing av virke, på midlere og svake boniteter, gjør at uttaket over en kortere periode kan ligge enda høyere, men her er det store regionale forskjeller både når det gjelder ressurser og aktivitetsnivå. I regioner som Glåmdalen og Hadeland, må tynningsaktiviteten økes for å heve totalaktiviteten. Spesielt i forhold til tynning er det avgjørende å få etablert nye driftslag.

Figur: Utvikling i tilvekst og avvirkning i Hedmark og Oppland fra 1960 til 2007.
(Kilde: Skog og landskap, 13/07)

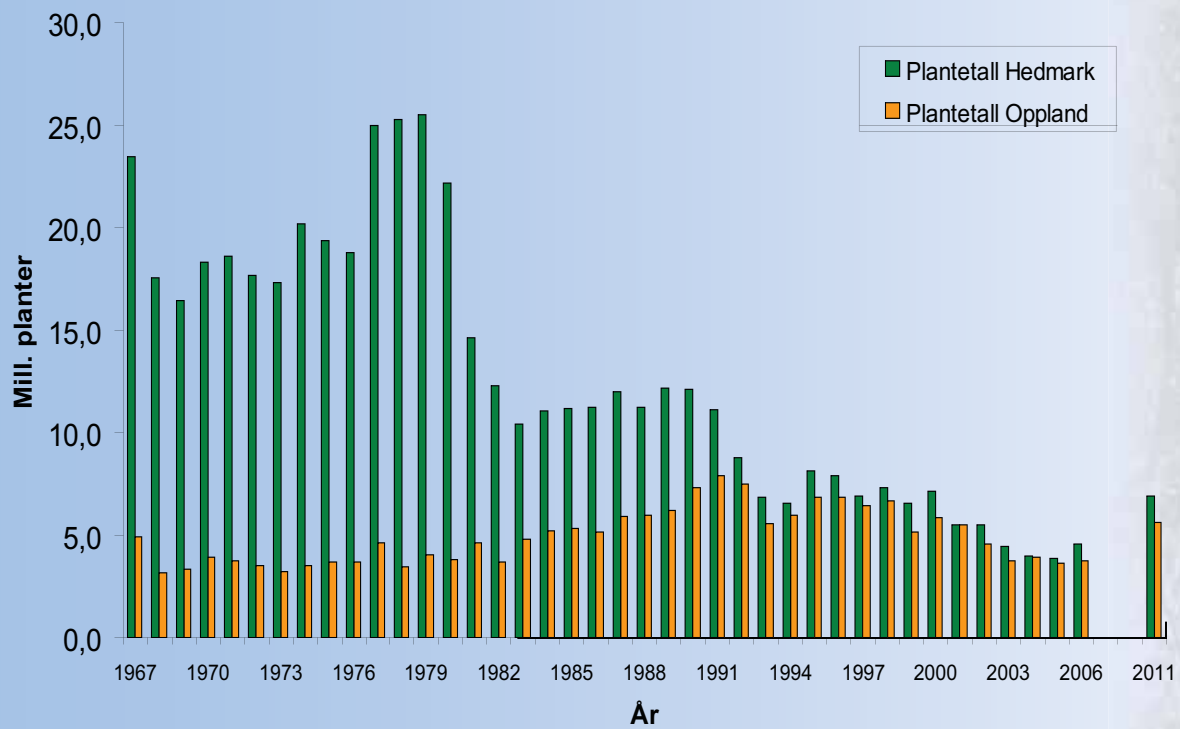
Drift i vanskelig terreng og i vanskelig tilgjengelige områder er nødvendig i indre dalstrøk der det også er et stort behov for sagtømmer til lokale sagbruk. I Oppland står 3 millioner m³ klart for hogst i det vanskelige terrenget. Tilgang på driftskapasitet, taubaneutstyr og bruk av virkemidler er avgjørende for å få til aktivitet her.

Eiendommer under 1000 dekar har på grunn av mindre avvirkning mer gammel skog per arealenhet enn større eiendommer. Det er viktig å få større aktivitet på disse eiendommene.

GROT (greiner og topp) har blitt en ny råstoffkilde til bioenergi, og fra Innlandet kan det ressursmessig være mulig å levere inntil 850 000 m³ i året. Tilgjengelighet og virkeskjedeoppbygging vil være begrensende faktorer for tilgangen, og en omfattende bruk av GROT ligger derfor noe fram i tid. Hovedråstoffet for bioenergi fra skogen vil derfor fortsatt være virke av lavere kvalitet og lauvtrevirke (i stor grad ved).

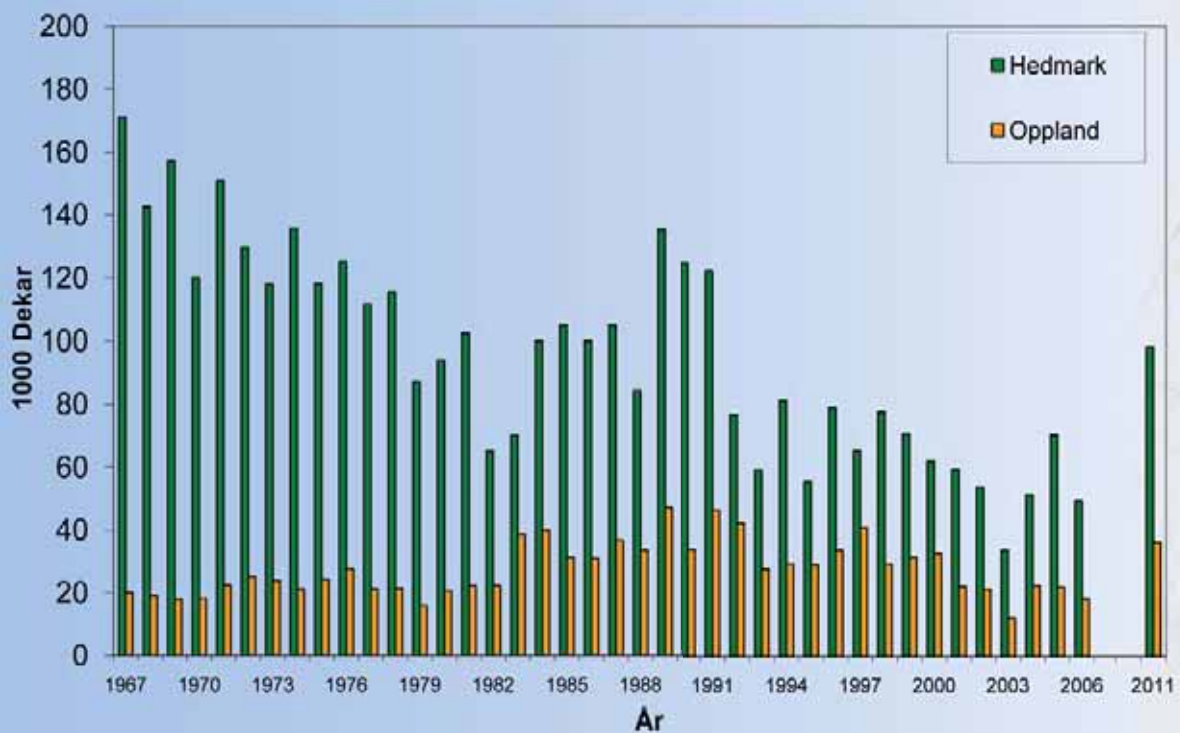
Skogkultur

Den store skogkulturinnsatsen for 25–50 år siden bygde opp skogressursene i Innlandet. Investeringene har senere gått betydelig ned. I Hedmark og Oppland er målet at henholdsvis 50 og 70 % av hogstarealet skal plantes til. Nå tilplantes under 30 % i Hedmark og under 50 % i Oppland. I tillegg plantes det for glissent på store arealer. Planteinnsatsen må økes vesentlig. I denne satsingen er også skogplanteskolenes arbeid med foredling viktig for å øke tilveksten. Skogplanteskolenes har allerede i dag produksjonskapasitet for å oppfylle målsettingen om økt planting.

Figur: Antall skogplanter satt ut i perioden 1967 – 2006 og mål for 2011 for hvert enkelt fylke. (Kilde: Skogfondsregnskapet)

Framtidsskogens kvalitet er avgjørende for verdien av den. All skog bør pleies minst en gang i ung alder for å fremme kvaliteten. Ungskogpleiearealet må da mer enn dobles i Innlandet. I tillegg kommer et stort etterslep; hele 40 % av ungsoggen har behov for tiltak nå.

Figur: Antall dekar ungskogpleie utført i perioden 1967 – 2006 og mål for 2011 for hvert enkelt fylke. (Kilde: Skogfondsregnskapet)

Investeringer i skog er kostbare og svært langsiktige. Gode virkemidler vil motivere skogeierne og sikre den langsiktige skogproduksjonen. Skogfondsordningen gir i dag gode betingelser med hensyn til dette. Innlandet får i dag 22 millioner kr i tilskuddsmidler, men trenger mer enn dette.

Sopp-, insekt- og klimaskader på skog har økt i hyppighet og omfang de siste årene. I tillegg er elgen hvert år en betydelig skadegjører i vinterbeiteområder, noe som er beregnet til å utgjøre 40 - 60 millioner kr i årlig redusert tømmerverdi. Et bevisst forhold til skadegjørere og et skogbruk som tar ansvar og forholdsregler, vil minske disse skadene. Det må også vurderes om uttaket av elg kan økes i enkelte områder.

Råstoffet

Mål

Skogproduksjonen og hogstaktiviteten skal økes, og det skal sikres fullverdig foryngelse.

Dette skal skje gjennom å øke

- årlig samlet hogstkvantum med 30 % til 4,2 millioner m³
- tynningskvantumet med 15 % til 1,0 millioner m³
- plantetallet med 50 % til 12,5 millioner planter
- markberedningsarealet med 50 % til 65 000 dekar
- ungskogpleiearealet med 100 % til 140 000 dekar

I tillegg skal det årlig i planperioden tas ut 0,3 millioner m³ GROT til bioenergiformål

Aktiviteten skal skje innenfor de rammer som Levende Skog-standarden krever

Strategier

- Arbeide aktivt for at større rammer og bedre virkemidler stilles til rådighet for å øke skogbruksaktiviteten. Viktige virkemidler er skogfond, tilskudd og minstefradrag på skoginntekt
- Sette i gang tiltak for å øke aktiviteten på eiendommer som ikke drives aktivt, og stimulere til økt hogstaktivitet på lavere boniteter
- Stimulere til økt hogstaktivitet og mer tynning, og arbeide for gode betingelser for drift i vanskelig terreng
- Sørg for at det stilles virkemidler til disposisjon for å sikre at GROT og mindreverdige virke utvikles som eget salgsprodukt
- Foredlingsinnsatsen innen frø- og planteproduksjon må økes både i forhold til produksjon og kvalitet. Det må legges vekt på proveniensvalg i forhold til klimaendringer
- Bidra til økt kunnskap om den skogøkologiske balansen og redusere faren for angrep av skadegjørere
- Bidra til tiltak og forsøk som balanserer elgens beitegrunnlag og nytteverdi opp mot beiteskader og økonomiske tap for skogbruket. Økt uttak av elg må vurderes i områder med store beiteskader
- Sørg for en god overvåking og beredskap når det gjelder skogskader

Økningen i aktivitet betyr:

Minst 400 000 m³ sagtømmer til foredling
Tømmer til 20 000 nye eneboliger

Minst 35 nye hogstmaskiner ut i skogen
Minst 12 000 nye dagsverk i skogkulturen

Transport

Innlandet har lange transportavstander og ingen tilgang til kyst. Transportutfordringene har avgjørende betydning for skogbruk og treindustri. Hedmark og Oppland har Norges lengste offentlige veinett, og er transittfylker for transport til Nordvestlandet og Midt-Norge. Fylkene har 13,4 % av den totale riksveilengden, men tildeles ikke tilsvarende andel av riksveibevilgningene.

I Innlandet transporteres sagtømmeret gjennomsnittlig 70 km. Sagbrukene er også store transportører av ferdigvarer (trelast) og sagflis. Dårlig veistandard fordyrer transporten. Industribedriftene er tydelige på at investeringer i veinettet i Innlandet er viktig for lønnsom drift.

Massevirkeindustrien ligger lengre unna, og i Hedmark er gjennomsnittlig transportavstand 250 km. Jernbanetransport er den mest kostnadseffektive transporten for det meste av massevirket.

Kommunale og fylkeskommunale veier

Innlandet har ca. 17 % av fylkesveiene i Norge. Bevilgningene til disse veiene er redusert de siste årene, med de konsekvenser det får for veikvaliteten og næringslivets kostnader. I teleløsningsperioden skaper ofte det kommunale og fylkeskommunale veinettet flaskehals for tømmertransporten. Disse veiene må derfor oppgraderes. Det er viktig at et fullastet vogntog kan kjøres hele strekningen fra skogsbilvei til terminal eller sagbrukstomt.

Prøveprosjektet med 56 tonns vogntog må følges opp, og mest mulig av veinettet bør tåle transport med denne totalvekten for å få en mest mulig rasjonell og miljøvennlig transport. I Hedmark kan antall tømmerlass reduseres med 8 % med dagens brubegrensninger, og med 13 % om disse begrensningene fjernes og 56 tonns vogntog tillates. Endringen gir tilsvarende innsparing i transportkostnader, og reduserte CO₂-utslipp.

Det pågår allerede et prøveprosjekt med bruk av vogntog på 25,25 meters lengde innenfor et begrenset område. Dette sammen med totalvekt på 60 tonn vil på sikt være interessant både økonomisk og miljømessig, men anses ikke å være realistisk innenfor planperioden for dette dokumentet.

Jernbane

Dovrebanen, Gjøvikbanen, Rørosbanen, Solørbanen og Kongsvingerbanen er viktige strekninger i landets jernbanenett. Totalt utgjør banenettet i de to fylkene snaut 700 km (17 % av totalt jernbanenett i Norge).

Mer massevirke og flis over på jernbane vil sikre en billigere, mer miljøvennlig og rasjonell transport.

Jernbane er en forutsetning for at det fortsatt skal drives skogbruk i de områdene som har lengst avstand til foredlingsindustrien. Det er viktig at det arbeides for nødvendige investeringer i f.eks. kryssingsspor, flere terminaler, elektrifisering og utbedringer for høyere akseltrykk.

Skogsveier

Kostnadene ved veibygging og opprusting av skogsveinettet har økt vesentlig, og det er behov for å øke innsatsen. Det bør rustes opp 7 000 km skogsbilveier i Innlandet. I tillegg gjenstår noe nybygging. Gjennom forskrift om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål kan nybyggingen styres.

Opprusting av skogsbilveinettet er et viktig rasjonaliserings- og tilretteleggingstiltak for å øke verdiskapingen i skogbruket i Innlandet på kort sikt. Hver enkelt skogeier finner ofte en løsning for sitt transportbehov, men et for dårlig veinett vil ramme den helhetlige utviklingen av skognæringen. Klimaendringene med våtere og lengre perioder uten frost, i tillegg til at vogntogene blir lengre, øker denne utfordringen.

Det er avgjørende at det er tilgjengelig faglig kompetanse som kan sikre riktig kvalitet på veinettet, og gode virkemidler må på plass for å løse ut de nødvendige tiltakene.

Transport

Mål

Sikre en framtidsrettet infrastruktur som bidrar til en mest mulig rasjonell og miljøvennlig transport og økt lønnsomhet for hele verdikjeden.

Strategier

Bidra aktivt til å bedre rammebetingelsene for transport gjennom å arbeide for:

- Økt totalvekt til 56 tonn for tømmertransport
- Utvidet forsøk med vogntog på 25,25 m
- Opprusting av det offentlige veinettet (riks-, fylkes- og kommunale veier) i henhold til flaskehalsanalyser
- Investeringer i og utvikling av jernbanenettet som fører til forbedret transporttilbud
- Investeringer i skogsveinettet, spesielt opprusting av eksisterende veinett
- Å styrke kompetansen innen planlegging og bygging av skogsveier blant offentlige og private aktører

2. MARKED

Verdiskaping basert på ressurser fra skogen har tradisjonelt blitt sett på som treprodukter til bruk i bygninger (treindustri), møbler, papir og papp (treforedling).

I de senere årene har opplevelsestilbud basert på aktiv bruk av skogen vokst fram både i form av tilrettelegging for jakt og fiske, og som mer organiserte turistopplevelser tilknyttet hyttegrender og skianlegg.

Interessen for energi basert på fornybare biologiske materialer (bioenergi) har vokst. Stadig flere ser at skog kan være en kilde til betydelig produksjon av både varme, strøm og biodrivstoff.

Verdikjeden Skog omfatter produksjoner der aktørene er svært avhengige av hverandre for at næringene skal fungere. For å forstå dette er det viktig å vite hvordan treet utnyttes når det er hogd. Om lag halvparten av trestokken går til sagbruk for å sages til bygningsmaterialer. Resten av treet, massevirket, er råstoff for treforedlingsindustri eller bioenergi. Av tømmeret som går til sagbrukene, utnyttes om lag halvparten av tømmerstokken til å lage bygningsmaterialer. Det som da er igjen blir også solgt som massevirke. Hvis lønnsomheten i noen industrielle ledd forsvinner, faller tømmerprisene generelt, fordi den innbyrdes strømmen av råstoffer i kjeden påvirker andre aktørers betalingsevne. Selv mindre prisvariasjoner vil gi utslag på samlet hogstkvantum. De forskjellige aktørene i industrien (sagbruk, treforedling) er derfor like viktige for at alt råstoffet skal bli brukt på en effektiv og lønnsom måte. Dersom ett ledd forsvinner, vil resten av verdikjeden få store problemer.

Figur: Fire verdikjeder med basis i norsk skogbruk (Kilde: ECON, 2007)

Treindustri og trebruk

Tre er et rent og naturlig råstoff med mange miljømessige fortrinn, og det gir lokal og regional verdiskaping. Derfor er det en nasjonal målsetting å øke trebruken til 0,75 m³ per innbygger per år. Denne målsettingen er allerede overoppfyllt i Innlandet pga vår store andel treindustri. Men det er andre regioner og byer som bevisst satser mer enn Innlandet på utvikling av egen regional kultur og identitet knyttet til bruk av tre.

Innlandets ca. 600 trebedrifter omsatte i 2005 for om lag 7 milliarder kroner. Produktspekter og bedriftsstørrelse er variert, med svært ulike behov både når det gjelder råstofftilgang og rammebetingelser. Langt flere arbeider i treindustrien her enn ellers i landet (over tre ganger så høy andel). Spesielt sterk er regionen innen plater, trelast og trevareindustri, med ca. 25 % av landets totale produksjon. Det er også et relativt stort omfang av de mindre bedriftene med et stort produktspekter. Variasjonen i bedriftenes størrelse er stor - fra internasjonale konsern til gardssager.

Tresektoren har nå hatt en positiv utvikling, særlig lengst ute i verdikjeden hos ferdighusprodusenter og produsenter av byggevarer. Regionen har relativt flere av sine trelast- og trevareindustriarbeidsplasser tidlig i verdikjeden, som innen trelastsegmentet, hvor det fortsatt skjer en rasjonalisering med sysselsettingsnedgang som følge. Hedmark har 20 % av landets sysselsetting innenfor skogbruk og sagbruk, men godt under 10 % av de sysselsatte innen byggevarer og andre trevarer. I Oppland er denne andelen mer lik.

Gjennom regionale initiativ, som Innlandet 2010 og Trefylket, er det satt fokus på industriens andre utfordringer, som:

- Behov for å vende fokus mer over på produktutvikling, nyskaping og markedsorientering
- Svak kommunikasjon og samhandling mellom ulike ledd i verdikjeden
- Behov for et bransjetilpasset og oppdatert utdanningssystem
- Behov for samhandling med andre sektorer for å fremme kunnskapsoverføring og innovasjon

Den praktiske kompetansen om tre som materiale må utvikles, både gjennom lokale håndverksbedrifter og i en mer industriell retning. Materialbanken AS, laftebedrifter og utviklingen av hyttemøbler er alle gode eksempler på dette – men fortsatt er det en utfordring å knytte den stedege praktiske kunnskapen til teoretisk kunnskap, for gjennom dette å utvikle nye bedrifter.

Innlandet må benytte sin posisjon til å bli best på bruk av tre også i bygg og anlegg, slik som det er nå i forhold til bioenergi. Både Hedmark og Oppland fylkesting har fattet vedtak om økt bruk av tre i offentlige bygg. Dette er en unik mulighet til aktivt å bruke stedegne materialer og utvikle et samarbeid mellom byggherre, utbygger og trebedrifter for å utvikle nye og innovative løsninger i samarbeid mellom regionalt næringsliv og det offentlige. Gode eksempler på det offentlige som en innovasjonsdrivende kunde er Statens vegvesen med trebruer, og Forsvarsbygg med bruk av tre i Rena Leir.

Det offentlige som planmyndighet har også en mulighet som bør benyttes mer aktivt. Kommunene må stimuleres til å bruke planverket aktivt for å styre utviklingen mot mer trebruk. Elverum kommunes arbeid med en Treveileder er et godt eksempel.

Treindustri og trebruk

Mål

Øke lokal og regional verdiskaping innen treindustri og håndverksproduksjon med 10 % gjennom å:

- Gi grunnlag for et bærekraftig og langsiktig skogbruk
- Bidra til satsing på FoU og kompetanseheving både innen tradisjonsbåret materialkunnskap og moderne treindustri
- Legge til rette for økt lokal foredling

Sørge for at flere velger tre som materiale både i tradisjonelle og moderne bygg, spesielt gjennom at offentlige byggherrer utfordrer treindustrien og byggebransjen til å utvikle gode og innovative løsninger

Strategier

- Bidra til å videreutvikle næringsklynger innenfor treindustrien for å utvikle en framtidsrettet industri. Støtte opp under bransjearenaer, innovasjonssentre og større prosjekter for nasjonalt og internasjonalt samarbeid, bl.a. gjennom aktiv bruk av regionale virkemidler
- Videreføre og eventuelt initiere nye, regionale prosjekter for økt bruk av tre, for å ivareta og videreutvikle miljøer med en permanent driverfunksjon
- Forsterke Innlandet som skog- og treregion gjennom å støtte opp under byggingen av 2 – 3 "fyrtårn" i tre i året og støtte opp under initiativ for å etablere 1-2 trebyer i Innlandet
- Etablere en ressursgruppe som skal identifisere aktuelle byggprosjekter, kartlegge mulighetene og samordne innsatsen for økt bruk av tre i kommuner og fylkeskommuner
- Gi innspill til de kommunale planprosessene og bidra til kompetanseoverføring mellom kommuner som planmyndighet
- Gi innspill til byggebransjen og legge til rette for kompetanseoverføring mellom forskningen og byggebransjen. Bidra til å gjennomføre 1 - 2 arrangementer årlig for økt kompetanse på trebruk
- Utarbeide program for å implementere tradisjonell kunnskap om bruk av tre og føre den videre i kulturminnesatsingen, bl.a. for Kulturminneåret 2009

Økningen i aktivitet innebærer

1,0 millioner m³ i økt avvirking betyr 3-4 milliarder kr i økt verdiskaping

35 % av stasjonær energi basert på biobrensler betyr 1000 nye arbeidsplasser

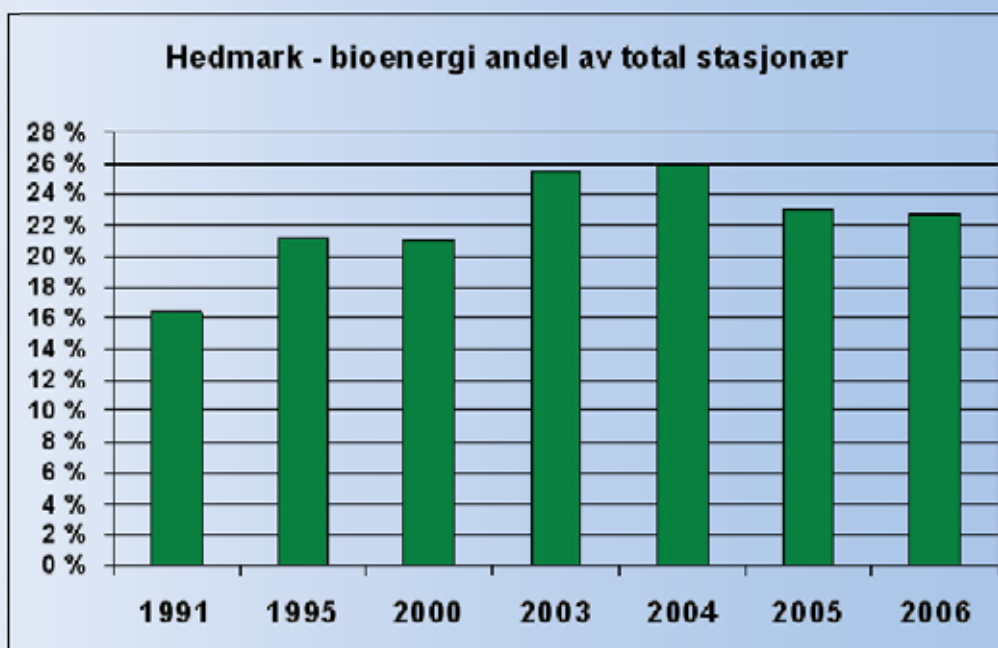
Bioenergi

Bioenergi tilfredsstiller alle krav til framtidig balansert og bærekraftig energibruk, og reduserer bruken av elektrisitet og fossil energi til oppvarming. Økt bruk av bioenergi vil være et tiltak for å øke fleksibiliteten i det norske energisystemet og redusere utslippene av CO₂.

For Norge er det et spørsmål om å redusere energibruken fra tradisjonelle energikilder og øke bruken av fornybare og CO₂-nøytrale energiråstoffer. Regjeringen har vedtatt et mål om en økning av produksjonen av fornybar energi til 30 TWh innen 2016. Forutsetningen er at rammebetingelsene, slik som avgiftspolitik og tilskuddsordninger, legger til rette for en slik utvikling. Det offentlige må også ta et medansvar for å bygge ut infrastrukturen for fjernvarme. For å sikre lokal råvaretilgang har Østlandsforskning regnet med at råvarepris må være 20 øre per kwh og alternativ energipris/kvotepriser for CO₂ 500 kr/tonn.

I denne sammenhengen kan Innlandets store skogressurser og den kompetansen og bruken som allerede finnes, gi grunnlag for økt verdiskaping.

I dag er ca. 6 % av den totale energibruken i Norge bioenergi – dette tilsvarer om lag 16 TWh, mens det i Innlandet er en dobbelt så stor andel bioenergi. For stasjonær bruk (eksklusive transport) er andelen for Innlandet nesten 22 %, mens det for landet samlet er ca. 9 %. For begge Innlandsfylkene er det et politisk uttrykt mål at 30 % av stasjonær energibruk skal være bioenergi innen 2010, og det samme målet er gitt for regionen i dokumentet Innlandet 2010. Utviklingen så langt har vist at ambisjonene kan økes.

Figur: Bioenergi i % av stasjonær energibruk, Hedmark
(Kilde: Grønn Varme fra Hedmarkskogen)

Bruk av bioenergi i Norge er som nevnt over mest utbredt i Innlandet, og det er i Hedmark vi finner de fleste fjernvarmeanleggene. Her er det fjernvarmeanlegg i mange av byene/tettstedene, mens det så langt kun er etablert mindre anlegg i Oppland. Det foreligger planer for flere større anlegg både i Hedmark og Oppland, bl.a. planlegger Eidsiva Energi og Solør Bioenergi en samlet utbygging tilsvarende 2 TWh innen 2012.

I begge fylkene er det etablert flere gardsvarmeanlegg der det i tillegg til produksjon til eget bruk også leveres til nærliggende eiendommer. Totalt er det registrert mer enn 250 gardsvarmeanlegg i Innlandet, og i begge fylker er det klare mål om en fortsatt utbygging av slike anlegg.

Det offentlige - kommune, fylkeskommune og stat - er alle store eiendomsbesittere og har en reell innflytelse på bruk av bioenergi i tilknytning til slike bygg.

Det er allerede etablert bioenergianlegg ved flere offentlige eiendommer, særlig skoler, sykehjem og offentlige kontorer. Målet må være at bioenergi skal vurderes som energikilde for alle nye bygg, og for offentlig bygg over 500 m² skal det være krav om vannbåren varme. Samtidig må det også legges til rette for konvertering av eksisterende anlegg fra olje og elektrisk kjelekraft til fornybare energikilder (bioenergi).

Som det er omtalt i andre kapitler i dokumentet er verdiskapingen fra skog- og treindustrien i Innlandet betydelig. Innlandet er den største skog- og treregionen i Norge og den regionen hvor skog- og trebaserte næringer har størst andel av regional verdiskaping og sysselsetting. Med en utvidet bruk av tre som råstoff i energiframstillingen, vil verdiskapingen øke vesentlig. Økt avvirkning vil også innebære mer råstoff til bioenergi. Utnyttelse av GROT, som tidligere ble regnet som hogstavfall, vil gi en ny verdikjede i skogbruket og øke verdiskapingen. Med dette følger også økt sysselsetting. Det regnes med at produksjon av 1 TWh bioenergi innebærer 300-500 nye årsverk.

Bioenergi

Mål

Innlandet skal fortsatt være den ledende bioenergi-regionen i landet ved at 35 % av den stasjonære energibruken skal basere seg på skogbasert bioenergi, tilsvarende 3,5 TWh årlig.

Dette oppnås bl.a. gjennom å:

- Etablere 10-15 fjernvarmeanlegg i løpet av perioden
- Øke innsatsen for etablering av gardsvarmeanlegg og gardsvarmeanlegg for salg av varme
- Utvikle gode løsninger for utnyttning av råstoff som i dag ikke brukes industrielt, f.eks. GROT og virke fra rydding av gjengroingsarealer

Det skal utvikles kunnskap/teknologi for biodrivstoffanlegg og kraftproduksjon basert på skogråstoff og arbeides for etablering av anlegg i Innlandet på lang sikt.

Strategier

- Arbeide aktivt for å bedre rammebetingelsene, bl.a. bedre tilskuddsordninger for bioenergi, herunder utbygging av infrastruktur, og utvikling av skogfonds-ordningen for å utløse en større bioenergiaktivitet i skogbruket
- Informere om kommunenes styringsmuligheter og være aktive med innspill i kommunale planprosesser
- Sørge for økt bioenergi bruk i offentlig bygningsmasse gjennom å følge opp handlingsplaner og tidligere vedtak
- Aktivt støtte opp under bransjeinitierte og varige nettverk for aktørene i Innlandet, som Arena Bioenergi Innlandet
- Videreutvikle arbeidet i kompetanseprosjekter som "Grønn varme" og "Entreprenørskap innen bioenergi"
- Aktiv bruk av nasjonale satsinger, som Enova og Bioenergi-programmet, for etablering av flere anlegg
- Videreutvikle og styrke FoU-arbeidet innen bioenergi; også innen biodrivstoff og kraftproduksjon basert på skogråstoff. Arbeidet koples opp mot høyskolene i Innlandet

Utmarksprodukter

Utmarksnæring er utpekt av nasjonale myndigheter som et satsings område. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund har hatt en egen satsing på dette, delt i jakt, fiske og utmarksopplevelser. Et eget nasjonalt utviklingsprogram for grønt reiseliv hadde en ramme på 25 millioner kr i 2007, og Landbruks- og matdepartementet har eget fokus på reiseliv og opplevelsesproduksjon i sine strategier. Regionalt har både Hedmark og Oppland sterkt fokus på utvikling av reiselivet, og begge fylkeskommunene har vedtatt en egen strategi for reiselivspolitik.

Innovasjon Norge har spesielt pekt på potensialet ved å bruke virkemidlene mer målrettet mot lønnsomme bedrifter, mer profesjonalisering og nettverksbygging. Dette er elementer som er viktige i utviklingen av reiselivet i utmarka. Satsingen skal bidra til at skogeierne får en økt andel av verdiskapingen.

Jakt og innlandsfiske er de mest aktuelle tilbudene innen utmarksbasert reiseliv. På landsbasis antydet Norges skogeierforbund og Norges Bondelag følgende ambisiøse tall for markeds- og utviklingspotensial over en tiårsperiode fra 2003:

	Dagens omsetning (mill. kr, 2003)	Realistisk potensial (mill. kr)	Økning i prosent
Småviltjakt	75	135	80
Storviltjakt	195	440	125
Tilleggstjenester	560	730	30
Innlandsfiskekort	260	295	13
Tilleggstjenester	635	980	54
Andre aktivitets- og tilleggstjenester	1000	3300	230

Innen jakt og fiske er kvaliteten, mengden og tettheten av bestandene viktig for utviklingspotensialet. Tabellen nedenfor viser jaktstatistikk for de viktigste artene i skogsområder i 2006. Samme år var det rundt 19 000 jegere som jaktet i Innlandet.

Jaktstatistikk 2006	Elg	Hjort	Rådyr	Storfugl	Orrfugl	Hare
Hedmark	7264	104	1442	4171	5115	3993
Oppland	2605	378	1020	627	2161	3289

Det er en utfordring å utvikle de tradisjonelle utmarksproduktene som jakt kombinert med dagens rovviltsituasjon i store områder av Innlandet. Dette må imidlertid løses på nasjonalt politisk nivå.

Andre produkter er lite utnyttet. Mat og matopplevelser er i ferd med å bli et viktig grunnlag for bygdeturisme. Mer guidede turer i skogen, sopp- og bæroplevelser kan innebære gode muligheter for skogen i utmarksturismesammenheng. I tilknytning til dette bør det utvikles helhetlige opplevelsespakker.

Innlandet har til sammen 23 000 sengeplasser på hoteller o.l. og mer enn 76 000 fritidsboliger. Bare i Oppland utgjorde konsumet til overnattingsgjester 5 milliarder kroner i 2005. Utmarksturismen har store utviklingsmuligheter, spesielt i samarbeid med det øvrige reiselivet.

Grønn tjenesteproduksjon og Inn på tunet er tilbud som omfatter meningsfulle aktiviteter som arbeidstrening, mestringsopplevelser og læring gjennom praktiske opplevelser. Satsingen ble landsomfattende gjennom et prosjekt i 2001. Grønn tjenesteproduksjon er nå et av seks sentrale satsingsområder innen næringsutvikling i Landbruks- og matdepartementet. Målrettede virkemidler og aktører som kan veilede både på tilbyder- og etterspørselsida er strukket fram som suksessfaktorer ved siden av å utvikle nettverk blant aktørene. Det er også laget en egen nasjonal handlingsplan for Inn på tunet satsingen.

Landbruket i Innlandet er en pådriver i utviklingen av kompetanse innen grønn tjenesteproduksjon, og dette er en av suksessfaktorene bak de 125 etableringene som finnes så langt. Ved siden av etablering av nettverk og næringsklynger er kompetansebygging helt nødvendig for å nå nye mål. Bare i Oppland har nesten 50 tilbydere gjennomgått kurs.

Utmarksprodukter

Mål

Utmarksprodukter skal videreutvikles til å bli en større del av skogbrukets inntekts- og sysselsettingsgrunnlag, og danne grunnlag for økt verdiskaping og lønnsomhet.

- Omsetningen innen utmarkssektoren og utmarksbasert reiseliv økes med 30 % i planperioden
- Innlandet skal utvikles til en foregangsregion innen området "skog og grønn tjenesteproduksjon" i et næringsperspektiv bl. a. ved at 20 % av etableringene innenfor grønn tjenesteproduksjon skal ha skog- og utmarksbaserte tjenester som sitt hovedprodukt

Strategier

- Utvikling av framtidrettede og lønnsomme bedrifter gjennom bruk av virkemidler og deltakelse i Interreg-prosjekter
- Legge til rette for mer profesjonalisering, bedre markedsføring og økt produkttilfang innen bygdeturismen i samarbeid med det tradisjonelle reiselivet. Herunder øke det kommersielle tilbudet av hytteutleie, jakt, innlandsfiske og naturopplevelser
- Bidra til at det etableres et bredt nettverk mellom tilbyderne slik at aktørene har en møte- og samarbeidsarena
- Utnytte utviklingen i etterspørsel av økologiske produkter og slik bidra til at omsetningen av viltprodukter og innlandsfisk øker
- Opparbeide kompetanse og inngå forpliktende samarbeid med relevante organisasjoner/miljøer for utvikling av velferdstjenester innen grønn tjenesteproduksjon og bidra til å utvikle et kvalitetssikringssystem
- Plan- og bygningsloven praktiseres slik at muligheten for en aktiv utmarksnæring vektlegges.

3. KLIMA OG MILJØ

Klima

Vår tids største miljøutfordring er de menneskeskaptede utslippene av karbonholdige gasser til atmosfæren, noe som fører til at temperaturen på jorda øker. CO₂ bindes og lagres naturlig gjennom fotosyntesen. Skogen har avgjørende betydning for klimaet på jorda, bl.a. fordi den store biomassen hver vekstsesong binder store mengder CO₂.

I Norge binder skogen mye CO₂, fordi det drives et aktivt skogbruk, der man sørger for å få opp ny skog raskt der det er hogd. Videre er det slik at den årlige tilveksten er større enn det tømmerkvantumet som avvirkes. Skogen i Innlandet, som har en tilvekst på 7,3 millioner m³ i året, binder ca. 6,5 millioner tonn CO₂ årlig. Dette tilsvarer ca. 12 % av det samlede CO₂-utslippet i Norge. I enkelte deler av verden foregår det rovhogst, avskoging og påsatte skogbranner. Det slippes da ut betydelige mengder CO₂ til atmosfæren.

Skogens muligheter som positiv bidragsyter i klimasammenheng kan ytterligere styrkes gjennom økt binding og lagring av karbon i skog. I Klimameldinga påpeker regjeringen at økt skogproduksjon vil gi mulighet for større CO₂-binding og større energi- og miljøgevinster. Økt skogplanting og aktiv skogkultur for å øke skogproduksjonen inngår i klimasatsingen. At Innlandet har skog med vedvarende høy tilvekst og stort nettoopptak av CO₂ er viktig i det nasjonale klimaarbeidet.

Når vi benytter trevirke som byggemateriale lagres karbonet over lang tid. Dette i motsetning til om tømmeret i skogen ikke hogges, siden trevirket da etter hvert vil råtne, og karbonet slippes ut i atmosfæren. Bruken av trematerialer i både offentlige og private bygg bør derfor økes.

Fossilt lagret karbon er ikke en del av det aktive karbonkretsløpet. Når vi bruker olje, gass eller kull tilføres kretsløpet mer karbon. Dette til forskjell fra om vi bruker råstoff fra skogen, der karbonet på grunn av fotosyntesen er en del av det aktive kretsløpet. Ved framstilling av byggematerialer som f.eks. stål og betong slippes det ut mye mer CO₂ (se tabell under) enn ved framstilling av trematerialer.

Produkt	Råvareframstilling (inkl. transport)	Produksjon	Transport	Totalt
Trelast (500 kg/ m ³)	26	8	6,5	40
Sponplater	13	11	22	45
Trefiberplater - pressa				67
- porøse				118
Betongproduksjon	108	6	5	119
Mørtelproduksjon	173	6	5	184
Lettklinkerblokker	213	13	8	234
Stål fra skrap	45	199	44	288
Gipsplater	136	194	15	345
Sement	3	836	27	866
Malmbasert stålplate				1072
Aluminium	1700	1830	27	3557

Tabell: Spesifikke CO₂-utslipp ved framstilling av noen byggeprodukter, gram CO₂/kg.
(Kilde: Landbruksdepartementet, 1997)

I tillegg kan vi i langt større grad erstatte bruk av fossil energi med bruk av bioenergi basert på trefiber (se eget kapittel om bioenergi).

Klimaforliket i 2008 har som mål at Norge tar ansvar for å redusere de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 100 prosent av egne utslipp innen 2030. På grunn av de store skogressursene vil Innlandet kunne gi et viktig bidrag til at Norge blir karbonnøytralt.

Klima

Mål

Skog- og tresektoren i Innlandet skal bidra til at Norge blir karbonnøytralt innen 2030 ved å:

- Øke skogens netto binding av karbon gjennom aktiv skogkultur
- Øke lagringen av karbon
  - i skogøkosystemet gjennom å opprettholde større tilvekst enn avvirningskvantum
  - gjennom økt bruk av tre som byggemateriale
- Erstatte bruk av fossilt lagret karbon gjennom
  - økt bruk av bioenergi basert på trevirke
  - økt bruk av tre istedenfor materialer med energikrevende framstillingsmetoder
- Åpne for at skogbruket kan omfattes av CO₂-kvotesalg.
Det forutsetter utvikling av et bærekraftig system for kvotesalg.

Strategier

Redusere utslippene og øke bindingen av CO₂ gjennom å:

- Øke aktiviteten i skogbruket
- Øke bruken av trevirke og treprodukter som byggemateriale som erstatning for materialer som gir større CO₂-utslipp
- Styrke kunnskapen om hvilken skogbehandling som øker CO₂-opptaket og gir robusthet i forhold til klimaendringer
- Innarbeide skogen som CO₂-binder og klimareparatør i fylkeskommunale og kommunale klima- og energiplaner
- Medvirke til at næringene gjennomfører utviklingsprosjekter med fokus på energibruk og klimavirkning i egen virksomhet

Miljø og biologisk mangfold

Skogen er viktig i forhold til bevaring av det biologiske mangfoldet: Omtrent halvparten av alle arter som er definert som truede eller sårbare (rødlisterarter) finnes i skogområder.

I 1998 ble miljø- og friluftsansjoner, skogbruket og industrien, fagbevegelsen og forbrukerinteressene enige om en miljøstandard som skal følges innen skogbruket. Levende Skog-standarden ble revidert i 2006 og omfatter 25 krav til hvordan skogbruket skal drives i forhold til mange forskjellige miljøhensyn. Forskrift for bærekraftig skogbruk ivaretar hensynet til biologisk mangfold og omfatter i stor grad de samme bestemmelsene.

Ett av kravene innen Levende Skog-standarden omhandler biologisk viktige områder (BVO). Det er krav om at nøkkelbiotoper skal registreres, velges ut, dokumenteres og kartfestes, enten gjennom metoden Miljøregistrering i skog, eller Siste sjanse-metoden. I Hedmark og Oppland er slik registrering gjort eller er i gang på 80 % av skogarealet.

Norsk institutt for naturforskning anbefaler at 3,4 % av den produktive skogen blir vernet for å ivareta artsmangfoldet. Til nå er omkring 1,3 % av det produktive skogarealet i Norge vernet.

For å redusere konfliktnivået i barskogvernet, har regjeringen fremmet frivillig vern som viktigste verneprosess. Det er satt i gang flere frivillige verneprosesser i Innlandet, det vil si at grunneierne sjøl har tatt initiativ til å verne biologisk viktige områder.

Det er i dag usikkerhet om nøyaktigheten ved registreringer av inngrepsfrie områder. Det er viktig å oppdatere databasene som legges til grunn for definisjonen av disse.

Miljø og biologisk mangfold

Mål

Skogområdene skal forvaltes og drives optimalt samtidig som det tas nødvendige miljøhensyn og det biologiske mangfoldet bevares gjennom å:

- Ta vare på miljøverdier i henhold til Levende Skog-standarden
- Slutføre registreringer av biologisk viktige områder på det produktive skogarealet innen 2012
- Arbeide for at økningen av vernearealene skjer gjennom frivillige verneprosesser

Strategier

Drive et aktivt og kunnskapsbasert miljøarbeid, som ivaretar hensynet til biologisk mangfold gjennom å:

- Videreutvikle det aktive skogbruket, med Levende Skog-standarden og Forskrift om bærekraftig skogbruk som basis for miljøarbeidet
- Opprettholde og skape arenaer for diskusjoner
- Videreutvikle det gode samarbeidet mellom skogbruket og forvaltningen innen områder som biologisk viktige områder og frivillig vern
- Bidra til at mest mulig av miljøforvaltningen skjer lokalt
- Bidra til utarbeiding av rett grunnlag for vurdering av inngrepsfrie områder

Skog og folkehelse

Skogen kan gi et viktig bidrag i arbeidet med folkehelse, som defineres som forebygging av sjukdomsutvikling på samfunnsnivå. I folkehelsearbeidet arbeides det med å finne fram til såkalte friskfaktorer – faktorer som er med på å fremme god helse. Skogen er en viktig arena for friluftslivet. 79 % av befolkningen i Norge er utøvere av friluftsliv, og i Innlandet er mye av denne aktiviteten knyttet til skogen og skogsområdene opp mot fjellet. Det foreligger lite forskning om sammenhengen mellom friluftsliv og helse, men en må regne med at dette er tilfelle, fordi fysisk aktivitet er dokumentert å virke positivt inn på helsa.

I tillegg til virkningen den fysiske aktiviteten har, vil det være andre positive effekter knyttet til det å være ute i naturen, bl.a. vil nivået av stresshormoner reduseres. Det er også grunn til å tro at å være i skogen eller på fjellet og få gode naturopplevelser virker positivt på den psykiske helsa. For oss som bor i Innlandet vil skogen forme landskapsrommet. Den er en viktig del av identiteten, og er med på å gi tilknytning til bostedet.

Både effekten av fysisk aktivitet og skogens positive effekt på psykisk helse kan ses på som friskfaktorer i folkehelsearbeidet, og det er derfor fortsatt viktig å sikre allmennheten god tilgang til skogen.

I noen tilfeller er det nødvendig med tilrettelegging i form av stier, veier og skiløyper, eller andre tiltak som sikrer at flest mulig kan bruke naturen. Retten til ferdsel er sikret gjennom den lovbestemte allemannsretten. Det kan likevel oppstå konflikter i forhold til næringsutøvelse i skogbruket og utmarksbasert næring, og det er viktig at disse håndteres fornuftig.

Skog og folkehelse

Mål

Skogen skal være en viktig arena for fysisk aktivitet, friluftsliv og naturopplevelser og dermed bidra positivt til god folkehelse.

Strategier

- Arbeide for et aktivt friluftsliv slik allemannsretten gir grunnlag for
- Forebygge eller aktivt gå inn for å løse de konfliktene som kan oppstå mellom næringsutøvelse og friluftsliv
- Arbeide for at det kan tilrettelegges for ferdsel i skogområder som er viktige for større befolkningsgrupper, og sikre tilgangen til naturmiljøet ved innspill til planprosesser

4. KOMMUNIKASJON OG OMDØMMEBYGGING

Skog- og trenæringene opplever økt oppmerksomhet lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Tre er et av verdens viktigste råstoff. Skogen og bruk av treprodukter har i tillegg avgjørende betydning for klimautviklingen, miljøet og tilgangen på energi.

Markedet for skogprodukter er stort og økende. Den sterke etterspørselen etter råstoff har de senere årene ført til høyere tømmerpriser. Samtidig øker presset på arealene på grunn av utbygging, og fordi flere mennesker med god økonomi har mer fritid og etterspør naturbaserte opplevelser, gjerne med økt tilretteleggingsgrad.

De siste årene har trusselen om store klimaendringer fått et sterkt fokus både politisk og i media. Mange mennesker er opptatt av og engasjert i dette. I Klimameldinga ble skogens rolle i klimasammenheng poengtert. En aktivt drevet skog, økt bruk av tre i bygg og trevirke som råstoff i energisammenheng vil være viktige tiltak for å nå nasjonale og internasjonale mål i klimapolitikken. Dette bidrar til å øke oppmerksomheten om skog og tre i mediebildet, og det fører igjen til en mer positiv interesse for bransjen. Bevisstheten om at skogen er en klimareparatør må benyttes i arbeidet med omdømmebyggingen.

Skog- og trenæringene er likevel ikke på banen som en bransje, og de er lite synlige samlet. Det snakkes mest om næring og kompetanse internt, i egne grupper og miljøer. Profilen som skog- og trenæringene har i befolkningen kan synes uklar, næringene er for mange relativt usynlige, og kan oppfattes som noe trauste og med en uklar miljøimage. Bransjen har en lang vei å gå i å bygge opp et godt omdømme og profesjonalisere kommunikasjonen med omverdenen. Det bør med bakgrunn i den positive samfunnsbetydningen arbeides offensivt med å bygge opp et godt omdømme, og å profesjonalisere den eksterne kommunikasjonen. En utfordring her er at den image som bransjen sjøl ønsker å ha ikke er ensartet, og at omdømmebyggingen ikke er koordinert. Næringene bør derfor gå sammen om en felles merkevarestrategi og utvikle en bevissthet rundt denne.

Treprisvinnerne 2008, Moelv Limtre AS og Statens Vegvesen region øst.

Økt positiv synlighet vil gi aktørene i skog- og trenæringene økt framtidstro, større entusiasme og økt stolthet, og det vil kunne skape større aktivitet. Ved oppbygging av et omdømme og en merkevarestrategi bygd på alle de positive virkningene skogen og skog- og trenæringene har i samfunnet, vil også attraktiviteten til næringene øke hos allmennheten, inkludert den viktige målgruppen som ungdommen er.

Kommunikasjon og omdømmebygging

Mål

- Skape økt interesse for skog og tre og heve kunnskapen om skog og klima blant folk flest
- Styrke og videreutvikle skog- og tresektorens omdømme i befolkningen, og spesielt hos politikere/beslutningstakere, barn og unge
- Skape økt entusiasme og mer positiv framtidstro i sektoren

Strategier

- Framheve skogen som kretsløpsnæring og klimareparatør gjennom å:
  - utarbeide god og forståelig informasjon om skogens betydelige rolle i klima-, miljø- og energisammenheng
  - profilere tre som miljøvennlig råstoff /materiale
  - samarbeide med miljøsida om felles utfordringer
- Synliggjøre sektorens mange muligheter og framstå som moderne og framtidsrettet
- Arbeide aktivt og langsiktig for å bygge tillit hos ulike medieaktører
- Profesjonalisere sektorens kommunikasjon ved å:
  - Gjennomføre en undersøkelse om skog og tre for å kartlegge holdninger
  - Samle skog- og trebransjen og utarbeide en felles kommunikasjonsplan
- Fremme tiltak der skogen aktivt benyttes som en arena for kommunikasjon
- Etablere en overordnet merkevare for *Innlandets grønne gull*
- Årlig utdeling av trepris for Hedmark og Oppland

5. REKRUTTERING OG KOMPETANSE

Kamp om arbeidskraft

For næringslivet i Innlandet vil det etter hvert bli en hovedutfordring å skaffe nok arbeidskraft med riktig kompetanse. Innlandet har noe større utfordringer enn resten av landet, da befolkningen her i gjennomsnitt er eldre, og yrkesaktiviteten er noe lavere. Utdanningsnivået er lavere, med liten andel høyere utdanning. Arbeidsmarkedet er sterkt kjønnsdelt, med få kvinner både i primærnæringene og industrien.

Konkurransen om arbeidskraften er allerede sterk. Skogbruket har behov for arbeidskraft til arbeid med skogkultur/ bestandspleie, og for å rekruttere dyktige maskinkjørere til sluttavvirkning og tynning. Næringen er allerede i dag avhengig av utenlandsk arbeidskraft. Treindustrien trenger et bredt spekter av kompetanse, men sliter spesielt med å rekruttere maskinoperatører og spesialister.

For å kunne øke aktiviteten i næringene er det avgjørende å rekruttere riktig arbeidskraft. For å klare det må næringene være attraktive på arbeidsmarkedet og kunne konkurrere når det gjelder lønns- og arbeidsforhold, utdannings- og opplæringstilbud og næringenes generelle omdømme i befolkningen. Dette krever både strakstiltak og mer langsiktig arbeid.

Barn og ungdom

Holdninger og motivasjon for yrkesvalg påvirkes tidlig. Det er derfor viktig å sikre at alle barn får kunnskap om og gode opplevelser knyttet til skog og tre. Kunnskap om skog, energi- og klimaspørsmål er viktige forutsetninger for å få til de foreslåtte satsingene gjennom verdikjeden. Det er også viktig å informere foreldregenerasjonen om hvordan arbeidsforholdene i bransjen har utviklet seg, slik at de formidler et virkelig bilde av næringene og eventuelt kan påvirke barna til å velge utdanning innen de aktuelle retningene. I tillegg til foreldrenes påvirkning, vil positive opplevelser fra en næring eller en arbeidsplass være viktige for utdanningsvalget.

Fagutdanningen

Utbyggingen av videregående opplæring styres av ungdommens etterspørsel. Dersom enkelte næringer ønsker mer ungdom inn i spesielle utdanningsprogram, må de derfor påvirke hva ungdommen søker på.

Søkningen til de aktuelle linjene for skog- og trenæringene varierer i Innlandet. Generelt er det liten søkning både til yrkesrettede studier rettet mot treindustrien, og til naturbruksstudier som gir skogbruks- eller studiekompetanse. Søkningen til de yrkesfaglige studieretningene er sterkt kjønnsdelt, og nesten ingen jenter søker seg i dag til linjer rettet mot trebearbeidende yrker.

Det er viktig at det blir gitt tilbud om relevant etter- og videreutdanning. Utvikling av slike tilbud må skje i samarbeid mellom tilbyderne av utdanningen og næringene.

Det er avgjørende at den fagutdanningen som tilbys er à jour med utviklingen i næringene, og at det finnes en lærlingeordning som fungerer. Dette må skole og næring samarbeide om og sette krav til hverandre for å få til. Det er viktig at næringene stiller krav til skolene og samtidig bidrar til at de blir i stand til å utdanne framtidig arbeidskraft med den kompetansen som det er bruk for.

Høyere utdanning og etterutdanning

Mange studier innen høyere utdanning vil være relevante innen skog- og trenæringene. Av de studietilbudene som finnes i Innlandet, er de mest relevante skog- og utmarksfag, landbruksteknikk, reiselivsstudier og ingeniørutdanning. Søkningen til disse studiene varierer, men den har økt de siste årene. Det er også viktig at ungdom fra Innlandet velger høyere utdanning som det ikke er tilbud om lokalt.

For utviklinga av studietilbudene, koplingen til skog- og trenæringene og som grunnlag for videre FoU-arbeid er det viktig å få til samspill mellom de ulike høgskolene, gjerne som et Innlandsuniversitet i framtida. Samarbeidet med utdannings- og forskingsinstitusjoner utenfor regionen må styrkes.

Kvinner i skog- og trenæringene

Kvinner i Innlandet har en noe lavere yrkesfrekvens enn i resten av landet. De arbeider mer deltid enn menn og kan derfor utgjøre en liten arbeidskraftreserve. Innen skogbruket og trenæringene er det få kvinner, og det er viktig å øke denne andelen for å hente inn kompetanse og arbeidskraft fra kvinnene. For å få til dette må næringene framstå som attraktive også for kvinner.

Innvandrere og utenlandsk sesongarbeidskraft

For å få nok arbeidskraft til nødvendig ungskogpleie og økt aktivitet i skogen i tida framover, vil en være helt avhengig av utenlandsk arbeidskraft. Det samme gjelder for byggebransjen og i noen grad industrien. En del av arbeidskraftreserven i Norge ligger hos innvandrerne, og det kan være nødvendig å rette spesielle tiltak mot disse for at de skal få kjennskap til skog- og trenæringene.

Rekruttering og kompetanse

Mål

Det skal arbeides aktivt og målrettet for å rekruttere, utvikle og ta vare på kompetent arbeidskraft innen skog- og trenæringene.

Strategier

For å sikre dette arbeidet skal det utarbeides en egen tiltaksplan som skal bygge på følgende:

- **På kort sikt skal en øke kompetansen og tilgangen på arbeidskraft gjennom å:**
  - Rette tiltak mot rekruttering av utenlandsk arbeidskraft
  - Bidra til at det utvikles tilbud om etterutdanning og omskolering tilpasset næringenes behov
  - Motivere næringene til å sette fokus på lønns- og arbeidsvilkårene
  - Utvikle og styrke fagutdanningene slik at de svarer til behovet i næringene
  - Utvikle lærlingordningen i samarbeid med bransjen, slik at flere bedrifter tar inn lærlinger, og det legges bedre til rette for lærlinger
  - Utvikle høgskoletilbud og tilby bedriftsstipender for å gjøre studiene mer attraktive og bedre kontakten mellom høgskolene og næringene
  - Arbeide for at næringene utvikles til å bli mer attraktive for kvinner
- **Arbeide langsiktig med å skape interesse for skog og tre blant barn og unge gjennom å:**
  - Bidra til at eksisterende undervisningsopplegg om skog og tre i skoleverket videreutvikles
  - Gi mulighet for positiv arbeidserfaring fra bransjen gjennom sommerjobber, utplassering og andre tiltak
  - Arbeide for at næringene utvikles til å bli mer attraktive for ungdommen, og da særlig for jenter
  - Bidra til at arbeidskraft fra innvandremiljøer får informasjon om de muligheter som ligger innen skogbruket og trenæringene

VEDLEGG

I. Mandat og prosess

Fylkeskommunene og fylkesmennene skal ha et felles eierskap til strategiene.

Strategiene skal

- Danne grunnlaget for den overordnede satsingen innenfor skog- og tresektoren hos fylkeskommunene og fylkesmennene
- Utforme felles innsatsområder i de to fylkene i vid forstand og langs hele verdikjeden helt fram til økt bruk av skog- og treprodukter
- Peke på viktige felles utfordringer

Arena Innlandet nedsatte en styringsgruppe bestående av:

Hedmark fylkeskommune	Sigurd Skage, assisterende fylkesdirektør
Oppland fylkeskommune	Stein-Erik Thorud, assisterende fylkesrådmann
Fylkesmannen i Hedmark	Anne Kathrine Fossum, landbruksdirektør
Fylkesmannen i Oppland	Solveig Olerud, landbruksdirektør

Sekretariatet for arbeidet har bestått av følgende personer:

Liv Marit Strupstad	Fylkesmannen i Hedmark (prosjektleder til feb. 2008)
Magne Sandtrøen	Fylkesmannen i Hedmark (prosjektleder fra feb. 2008)
Carl Olav Holen/Bjørn J. Sørum	Fylkesmannen i Oppland
Torunn H. Kornstad	Hedmark fylkeskommune
Anne Marie Sveipe/Ove Sjøberg	Oppland fylkeskommune

Det ble nedsatt en prosjektgruppe som i tillegg til sekretariatet bestod av følgende deltakere:

Ole Vestad, Mjøsen Skog
Stig Olav Sorthe, Viken Skog
Jo Petter Grindstad, Glommen Skog
Frode Hjorth, SB Skog
Gaute Nøkleholm, Norskog

Per A. Rognerud, JPT Utvikling AS, har vært innleid som prosessleder.

Prosjektgruppa har gjennomført et åpent oppstartsmøte og 5 temamøter der andre aktører er invitert til innspill og debatt. Det er gjennomført møter med regionråd, kommuner og fagfora og gitt 2 orienteringer/fylkestingsmeldinger til fylkestingene. Strategien er diskutert i begge fylkeslandbruksstyrene.

Bestilte rapporter:

- Ressurssituasjonen i Hedmark og Oppland, Oppdragsrapport fra Skog og landskap 13/2007 v/ Kåre Hobbestad
- Mulighetene for skogbruket i Hedmark og Oppland, Oppdragsrapport fra Skog og landskap 19/2007 v/ Kåre Hobbestad
- Skogbruket i Innlandet, tre scenarier, ECON - notat nr 2007-057

II. Behandling i fylkestingene

Fylkestingene i Hedmark og Oppland fattet 24. juni 2008 følgende vedtak etter behandling i felles fylkesting:

"Fylkestinget slutter seg med dette til den framlagte "Regional strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008-2011", med de målene og strategiene som planen inneholder, med følgende endringer:

Side 23, nytt kulepunkt under strategier:

Plan- og bygningsloven praktiseres slik at muligheten for en aktiv utmarksnæring vektlegges.

Side 25, nytt 4. punkt under mål:

Åpne for at skogbruket kan omfattes av CO₂-kvotesalg. Det forutsetter utvikling av et bærekraftig system for kvotesalg.

Kap. 4 - Kommunikasjons- og omdømmebygging side 29:

Mål: Nytt kulepunkt (kulepunkt 4)

- Årlig utdeling av trepris for Hedmark og Oppland

Strategiene må konkretiseres i tiltak og ansvaret for de ulike tiltakene må synliggjøres. Det skal gis årlig rapportering til fylkesrådet/fylkesutvalget* om status i arbeidet med tiltakene i strategiene.

Fylkestinget opplever at det er for dårlige rammebetingelser for bruk, utnyttelse og produksjon av bioenergi industrielt. Rammebetingelsene må bedres.

De fire eierne av strategien setter av de ressursene som er nødvendige for å få gjennomført de tiltakene som er forutsatt.

Fylkestinget forutsetter at aktører fra skog- og trenæringene blir inviterte til å delta i gjennomføringen av skog- og trestrategiene, gjennom et felles samarbeidsforum for Innlandet. Fylkestinget forventer at næringene deltar i prioriteringene og aktivt involverer seg i arbeidet med gjennomføringen i et felles samarbeidsforum for Innlandet. Det må vurderes om aktørene i skog- og trenæringen kan gis et gjennomføringsansvar for deler av strategien.

Fylkestinget forutsetter også at reiseliv-, miljø- og friluftsansjoner blir invitert inn i gjennomføringen av planen."

* Fylkesrådet i Hedmark, fylkesutvalget i Oppland

Foto

Per Rognerud s.5
Øystein Nerby s.33
Svein Grønvold s.12
Sølvi Westvang s.28
Kristian Lund-Vang s.24
Torfinn Kringebotn s.2,20
Marte Friberg Myre s.32,34
Ingvald Pedersen s.9,17
Økogselskapet i Hedmark s.19
Marit Thobiassen Strande s.31
Torunn H. Kornstad øvrige bilder

Foto omslag: Ulnes bru, Vestre Slidre

Layout

Hanne Grytbakk, Hedmark fylkeskommune

November 2008